
ЗГОДА ПРОКУРОРА, ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ВЗЯТТЯ ПІД ВАРТУ

*Саснов Аркадій Севадйович,
курсант 302 н.в. 3 курсу
факультету кримінальної міліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Суттєвим кроком на шляху становлення демократичних засад кримінального судочинства в Україні стало запровадження в 2001 році на законодавчому рівні нового, наближеного до міжнародних стандартів, кримінально-процесуального порядку обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження його строків. Разом з тим, незважаючи на посилення гарантій з приводу обґрунтованості взяття під варту, статистика Верховного Суду України свідчить, що цей запобіжний захід невинувачено широко застосовується на практиці. Враховуючи, що він суттєво обмежує конституційне право обвинуваченого на свободу та особисту недоторканність, актуальною є проблема обмеження його застосування виключно випадками, коли іншими запобіжними заходами забезпечити належну поведінку обвинуваченого взагалі неможливо. Актуальність теми обумовлена також рядом інших факторів: по-перше, розробкою проекту Кримінально-процесуального кодексу України (далі - КПК); по-друге, існуючими на практиці, в тому числі зафіксованими в рішеннях Європейського суду з прав людини випадками необґрунтованого застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, по-третє, недостатньою дослідженістю до теперішнього часу деяких процесуальних питань, пов'язаних із застосуванням цього запобіжного заходу.

Аналізуючи обрання запобіжного заходу взяття під варту, доцільним було б згадати процесуальний порядок обрання вказаного запобіжного заходу до 2001 року. До проведення малої судової реформи на відміну від чинного КПК (з 2001 р.), обрання запобіжного заходу взяття під варту допускалося не лише на підставі судового рішення, але й з санкції прокурора без судового рішення. Тобто слідчому для обрання запобіжного заходу взяття під варту, було достатньо отримати санкцію прокурора, який приймав рішення про обрання цього запобіжного заходу, що є відмінним від чинного процесуального порядку обрання взяття під варту.

В результаті малої судової реформи в 2001 році процесуальний порядок обрання запобіжного заходу взяття під варту було змінено і згоди прокурора стало недостатньо для взяття особи під варту, оскільки рішення по суті даного питання було передано до компетенції місцевих судів. Необхідність отримання згоди прокурора для обрання запобіжного заходу взяття під варту на сьогодні закріплена в ст.165-2 КПК та в рекомендаціях, викладених у Постанові Пленуму Верховного Суду України (далі - ППВСУ) «Про практику застосування судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою на стадіях дізнання і досудового слідства» №4 від 25.04.2003 р., а саме в п.4 цієї постанови, де зазначається, що суди не повинні брати до провадження подання, внесені відповідно до ст. 165-2 КПК якщо вони не були погоджені з прокурором, або той із ними не погодився, або з подання не зрозуміло, який саме прокурор (його посада і прізвище) дав згоду. Відповідно до ст. 165-2 КПК України подання до суду про обрання запобіжного заходу взяття під варту вноситься за згодою прокурора або прокурором. При вирішенні цього питання прокурор зобов'язаний ознайомитися з усіма матеріалами, що дають підстави для взяття під варту, перевірити законність

одержання доказів, їх достатність для обвинувачення. Але в тому випадку, коли прокурор не дасть згоди, питання про взяття під варту буде закрито, бо законодавцем не передбачена можливість слідчого звернутись з цим же питанням до вищестоящего прокурора або безпосередньо до суду, що на наш погляд, не правильно. На нашу думку, слідчий в такій ситуації повинен мати можливість звернутись для вирішення вказаного питання безпосередньо до суду, незважаючи на відмову прокурора. В законодавстві повинна бути норма, яка б надавала слідчому таке право. Якщо прокурор не дає згоду на взяття під варту, на нашу думку, він по суті вирішує це питання замість судді.

Чинний процесуальний порядок, що передбачає отримання зазначеної згоди прокурора, обумовлений необхідністю виключити факти направлення до суду незаконних та необґрунтованих подань про взяття під варту, попередити випадки обмеження прав і свобод підозрюваних (обвинувачених), які не викликані об'єктивними обставинами справи. Але деякі науковці (С.І. Колах, М.В. Парфенова) вважають, що «прокурор має виключити і факти необґрунтованого залишення на волі осіб, які виходячи із обставин справи, повинні бути взяті під варту». Попереднє узгодження з прокурором подання про взяття під варту, обмежує процесуальну самостійність слідчого і призводить до невинуватих витрат часу, бюрократичної тяганини і зниження ефективності судочинства, вважає П. Пилипчук.

Виходячи з вище викладеного, на нашу думку, процедура погодження є потрібною, але вище проаналізований п.4 ППВСУ №4 позбавляє слідчого права ініціювати взяття під варту в суді у випадку, коли таке рішення не підтримує прокурор. Слід також враховувати випадки, коли прокурор не виражає в письмовій формі своєї позиції щодо відмови, а лише в усній формі відмовляє в погодженні такого подання. Кожне рішення, що приймається у кримінальному процесі відповідним суб'єктом, має бути вмотивованим. У зв'язку з цим вважаємо, що прокурор після розгляду матеріалів, зібраних органами досудового слідства щодо необхідності обрання обвинуваченому, підозрюваному запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, повинен або підписати подання, або, у разі його незгоди, винести мотивовану постанову про відмову за результатами розгляду чи письмову вказівку про застосування іншого запобіжного заходу. Таким чином, прокурор змушений буде наводити фактичні підстави прийнятого рішення з посиланням на конкретні норми права. Це має бути гарантією правомірної відмови прокурора в застосуванні до особи запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.

Виходячи з вище викладеного, було б доцільним:

1. Вдосконалити процесуальний порядок обрання запобіжного заходу взяття під варту, надавши право слідчому у разі, якщо прокурор не дає згоду на подання про взяття під варту, оскаржити в суді рішення прокурора.

2. У разі відмови прокурора його позиція повинна бути викладена в постанові про відмову в погодженні подання із зазначенням підстав і мотивів прийнятого рішення.

Науковий керівник - Захарко А.В., викладач кафедри кримінального процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ